

Тема номера: Зображаючи сенси

РЕДАКЦІЯ VERBUM

30 ЛИПНЯ 2025

Шановні читачі! Історія християнства повна напруги між людським прагненням зобразити й висловити — і Незображуваним і Невисловлюваним. Та й навіть коли не йдеться про Бога, нам буває дуже (аж невимовно) складно так одягати сенси в слова й візуальні образи, щоб нас зрозуміли. У цьому випуску «Вербуму» ми придивляємося до мистецьких форм, якими людство впродовж віків намагалось передати змісти: радісні й сумні, повсякденні й трансцендентні, чуттєві й інтелектуальні. Адже важливе не тільки те, що ми висловлюємо, а й те, як саме це робимо.

У першому тексті випуску Ольга Петренко-Цеунова придивляється до барокових спроб надати візуальної виразності самим текстам через гру з акростихами й анаграмами, довжиною рядків та символікою літер. У центрі її тексту — Іван Величковський, письменник і вигадник, який захоплювався грайливими творами європейської літератури і, прагнучи відтворити їх для українських читачів, «не перекладав їх з інших мов на руську, а створював власною працею, наслідуючи іноземні зразки, а деякі суто руські способи винайшов сам, які й іншими мовами неможливо висловити».

Далі на вас чекає коротка подорож у чи не найцікавішу традицію середньовічних апокаліптичних видінь, яку започаткував іспанський монах Беат із Льєбани, коли у VIII столітті оформлював свій «Коментар до книги Одкровення». Дослідники — зокрема й автор статті Джон Вільямс — припускають, що Беат ніколи не бачив ілюстрованих книжок, доки не вигадав власну — і цей винахід виявився таким впливовим і стилістично особливим, що пізніші рукописи його коментарів, оздоблені в дуже впізнаваному стилі, медієвісти нині називають «Беатами».

Ольга Герасименко переносить нас із середньовіччя у міжвоєнне ХХ століття, де, втім, теж предостатньо апокаліптичної образності. Герой її тексту — німецький художник Фелікс Нуссбаум — фіксував на полотнах розпад довколишнього світу, метафізичний жах Голокосту й липку пітьму, що наповзала з усіх боків, доки не поглинула його 1944 року в Аушвіці. Важлива частина творчості Нуссбаума — автопортрети, на багатьох із яких «його обличчя викривлене реготом (один із них так і називається — “Автопортрет із божевільним сміхом”), але це не радісний та щирий сміх, а відчайдушний сміх чоловіка на порозі апокаліпсису, із насуванням якого він нічого не може вдіяти».

Наступним текстом Ольга Чапля повертає нас до світла, хоча життя художника, якому він присвячений, теж складно назвати легким. Василь Курилик (або ж William Kurelek) народився в Канаді, у сім'ї іммігрантів із Буковини, і Україна була — поруч із католицизмом, сільським життям у глибокій канадській провінції та досвідом психічної хвороби — важливим джерелом натхнення для його полотен.

Далі на вас чекає щось, чого ще не траплялося на сторінках «Вербуму» — поетичний текст. І це не просто поезія, а літургійний гімн святого Томи Аквінського, написаний із нагоди встановлення урочистості Пресвятих Тіла і Крові Христових. Ірина Піговська, філософиня і медієвістка, переклала цей текст, зберігаючи ритміку й радісну римовану структуру оригіналу, та прокоментувала його, пояснюючи теологічні ідеї святого Томи, сконцентровані в коротких віршованих рядках.

Насамкінець нагадуємо кілька текстів, раніше опублікованих на сторінках «Вербуму». Кожен із них розповідає про творення сенсів в окремому роді візуального мистецтва: стаття Войцеха Сурувки ОР — у скульптурі; інтерв'ю з Томашем Білкою ОР — у живописі, зокрема монументальному; інтерв'ю з перекладачкою Ярославою Стріхою — у мальовисах.